

МИЛОШ БЈЕЛОВИТИЋ*

ВЕЛИКИ ПОГАНАЦ
Центар српског народа на Калнику

ПОВОДОМ 400. ГОДИШЊИЦЕ НАСЕЉАВАЊА (1598-1998)

У свјетлости најновијих ратних збивања у грађанском рату на простору бивше СФРЈ, кад је српски народ у Хрватској прогласио своју државу РЕПУБЛИКУ СРПСКУ КРАЈИНУ, која је срушена љета 1995. године ратним операцијама бројчано и оружјем надмоћније хрватске војске уз сагласност међународне заједнице. Тад је највећи дио српског народа у Хрватској истјеран бруталном силом са својих вјековних огњишта. Дужност српских географа у таквим околностима је да одржавају везу са некадашњим српским етничким просторима, указујући постојећим, али и будућим генерацијама на улогу коју је српски народ имао на својим периферним просторима. У том смислу и часопис у ком се објављује овај прилог, биће отворен за одговарајуће прилоге.

Једно од бројних српских насеља на Калнику је Велики Поганац, који је кроз четири вијека постојања имао функцију главног средишта српског народа на ширем калничком простору, на крајњој западној периферији Хрватске, у савско-дравском међурјечју.

Географски положај и смјештај. Велики Поганац са својим сеоским атаром налази се на 11 km западно од цесте и жељезничке пруге: Копривница - Крижевци, готово на половини тога пута на 20-23 km југозападно од града Копривнице, чијој општини припада као посљедње село на граници са општином Крижевци, а од града Крижеваца је удаљен цестом 22-25 km.

Топографски или локални смјештај насеља и атара одређен је ширим географским положајем на сјевероисточној подгорини Калничког горја као и развојем између ријека Драве и Саве западно од насеља. Сеоско подручје Великог Поганца износи 1.150 ha или 11,5 km² односно 3-4 km у промјеру, а облик се приближава изгледу правоугаоника. Атар Великог Поганца граничи се са овим катастарским општинама: Велики Грабичани на истоку, шумски комплекс Бјељевина Шума са котама 276 m н. в. и 251 m н. в. на југу иза ког се налазе села Ботиновац, Мали Поганац и Копривничка Река; на западу се налази атар села Апатовец (крижевачка општина са превојем Борова Глава (298 m); на сјеверозападу је атар села Иванац Лудбрешки (погрешно на карти

* Др Милош Бјеловитић, ред. проф. унив. (у пензији). Бањалука, Вождовачка 26/III Рад примљен 12.12.1998.

стоји Иванец) који спада у копривничку општину и на сјеверу је граница у шумама Грабулин и Медењак иза којих се налази село Рибњак.

Геолошко-петрографска грађа и рељеф. На површини села Великог Поганца превладавају седименти најмлађе старости холоцена или дилuviјума на најнижем земљишту поред Глибоког Потока, гдје је забиљежена најнижа кота у атару од 174 m код млина на потоку југоисточно од насеља па до коте 192 m код Војковића млина на истом Потоку. У рељефу најнижег дијела превладавају наплавине холоцена као што су: глине, иловаче, пијесци на којима се налазе обрадиве површине села: ливаде поред ријеке и њених бројних притока, а на нешто вишем и оцједитијем земљишту налазе се оранице. Више земљиште налази се изнад изохипсе од 200 m, која на југу и западу воду паралелно и непосредно прати Глибоки Поток. Пошто се издиже стрмо изнад Потока може се предпоставити и расједна линија. Сјеверно од Потока изохипса од 200 m води на удаљеностима од 100 до 500 m. Простор јужно од Потока заузима шумски комплекс Бјељевина са углавном добром буковом шумом. Кроз њу је осамдесетих година просјечен пут за асфалтну цесту Лепавина - Великог Поганца (9 km), која је открила слојеве холоцених шљунака дебљине десетак m. Простори западно и сјеверно од насеља су геолошки нешто старији и припадају можда плиоцену, а представљени су углавном глинама, иловачама и пијеском. Према Боровој глави сусрећу се кречњаци млађе старости. Висина рељефа у средини насеља износи 228 m код православне цркве, а највиша кота на сјеверу је у шуми Медењак (260 m).

Према томе низински дио Великог Поганца заузима око 1/10 простора поред Глибоког Потока, док остали дио заузима побрђе изнад изохипсе од 200 m. Рељеф села је веома дисециран са четири притоке Глибоког Потока.

Клима села као и шире околине је умјереноконтинентална са позитивном јануарском температуром, док јулска температура износи 21°C. Годишња количина падавина се креће око 900 mm са два максимума, јесенским и прољетним. Тла су настала на природној основи шуме храста китњака и бијелог граба. По типу су псеудоглеј који тражи мелиоративне радове, али се ђубрењем могу постићи високи резултати. У вегетацијском погледу атар села припада перипанонском подручју храста китњака и обичног граба.

Људско друштво је доста рано почело на овим просторима да мијења природногеографску средину у своју животну околину. Људи су почели крчити шуме или их паљевинама претварати у обрадиве површине у вези са пољопривредном револуцијом и припитомљавањем домаћих животиња.

Данашњи изглед сеоског пејзажа Великог Поганца се састоји од три елемента: шуме, обрадивих површина и насеља у средини. Насеље је грађено поред путева и има изломљен облик са кружним обликом у центру. Обрадиве површине оранице, окружују насеље са свих страна, ливаде се налазе јужно од насеља, у долини Глибоког Потока. Шумски појасеви се налазе јужно (Бјељевина Шума са углавном буковом шумом), док су сјеверно од насеља Шуме Медењак и Грабулин. Острвца шуме се налазе разбацана у атару села унутар обрадивих површина, док су карактеристична појединачна стабла храста, јасена или клена на међама парцела. У нижим дијеловима то су врбе и тополе. У насељу и око њега доста је воћњака са углавном стаблима шљива, јабука, крушака, ораха и другог средњеевропског воћа.

Насељавање српског становништва на Калнику. Српско становништво се насељава на ширем простору Калника грубо узевши у двије етапе: прва у

другој половини 15. в., а друга етапа од времена оснивања Словинске војне крајине (Виндишгренз) 1540. године па до краја 16. вијека. Према документима српско становништво у данашњој средишњој или сјеверној Хрватској, а тадашњој Словинијом Горњом (чије су западне и јужне границе чиниле ријеке Сутла и Купа) јавља се половином 15 в., кад се хрватско-славонски бан гроф Улрих Цељски оженио Катарином Бранковић ћерком српског деспота Ђорђа, па је са њом дошла и војничка посада, размјештена по градовима Медведграду код Загреба, Раковцу код Врбовца, Великом и Малом Калнику код Крижеваца и у Копривницу (1,156). Пошто су војници посада долазили као самци они су се женили домаћим становништвом и временом се покатоличили. Крајем 15. в. српско становништво се појачава са досељеницима из Херцеговине на челу са кнезовима Владиславом и Балшом Херцеговићем, који су добили знатна властеостака добра у Славонији, па међу њима и град Мали Калник. Овај је град одузет 1537. г. од Николе Балше Херцеговића, јер је пристао уз Запољу. Као старешина цркве св. Богородице код данашњег села Глоговнице помиње се 1514. г. Владислав, херцег од св. Саве, а као сусједи његова винограда помињу се готово сами Срби Херцеговци: Братић, Косић, Брдарић, Маргиновић и др. Српско господарство у Калнику и околини трајало је око стотину година (1434-1537) од Катарине Бранковић до Балше Херцеговића а имало је за посљедицу да се овдје очува српска традиција до ових времена. Стога се у српском православном селу Осијеку под Калником и данас прича, да је тамошњу српску цркву саградила једна Српкиња грофица, која је столувала у Калнику. А једна од најстаријих српских породица у томе селу јесте породица Витановића, која се данас разгранала у читаво племе и раширила по многим околним селима (1,157). Род Витановића постоји и данас у разним селима, а у НОБ су учествовали као првоборци и угледни људи. Село Осијек је најзападније српско насеље на Калнику и налази се у изворишном дијелу ријеке Глоговнице (која је иначе била западна граница Словинске крајине) на висини између 300 и 400 m у подгорини Калничке Грете, Великог брда (408 m) а састоји се од заселака са карактеристичним српским топонимима као што су: Хабдије, Срдике, Милетни, Мијок и Грујице. И у великом селу Војаковцу налазе карактеристични топоними српског поријекла као што су: Чабраји, Павловићи, Вујићи, Костадиновци, Стари и Нови Бошњани. У Копривничкој Реци се налази засеок по имену познатог калничког српског рода - Витановићи. Ово су насеља и становништво прве српске миграцион струге.

Друга миграциона струја временски се спаја са престанком прве, а почиње оснивањем Словинске војне крајине 1540. године од њеног првог заповједника Ханса Унгнада, који је обавјестио штајерске сталеже да домаће становништво није дорасло за борбу с Турцима и хајдуцима, те би требало да и њих неко брани; јер: "они су навикли само, да служе око столова својих господара, те пуне подруме и кошеве њихове". Он зато предлаже да се набаве ваљане плаћеничке чете Немаца и нарочито Срба, који већ од пре десетак и више година у знатном броју ускачу из Турске у Сењско Приморје, Жумберак и Крањску, те врло успешно врше крајишку службу на оној Крајини (1, 159). Штајерски сталежи усвојише предлог и већ исте године почиње систематско, друго насељавање Срба на Калничком простору као и западној Билогори и Мославини. Досељавања Срба, крајишника почело је са

ускоцима из крањске и Жумберка марта 1540. г. а затим маја 1542. г. када је у крајишку службу узето 400 Срба под управом 12 народних војвода. Они су размјештени између градова Копривнице, Крижеваца и Иванића, а добар дио њих довели су своје породице и смјестили их у близини својих стражара (1,160). За овим почеше долазити и српски ускоци из Славоније и Угарске, које у ово доба називају махом пребезима, а доцније Власима. Тако већ 1543. г. дођоше из Доње Славоније Марко (Томашевић) од Пожеге и Петар Беседић (Прибег), сваки са девет оружаних момака (1,160). Истичемо Петра Беседића, јер је крајем XVIII в. у В. Поганцу живјела бројна породица Беседића. Прије посљедњег великог турског освајања Словиније у 1552. г. кад су у њихове руке пала утврђења Вировитица, Дубрава, Чазма и десетина других мањих утврђења, прешла су из турске Славоније на аустријску страну 1551. г. двојица угледних војвода: Иван Маргетић (Расцианус) и стриц му Плавша. Иван се са својих 49 коњаника настанио око Лудбрега, по селима данашњих српских парохија Болфана и Великог Поганца, те је дао име селу; а Плавша се, са своја 53 пешака, населио близу Копривнице, где се и по њему прозвало једно село - Плавшинци, главно српско село у оне крају и седиште парохије (2,15). Село Иванац се данас службено назива Иванец Лудбрешки (иако у општини Копривница), а село Плавшинци је на сјеверним падинама Билогоре са познатом црквом.

Напомињемо да не постоје насеља и цркве на простору Поганца и Иванца у средњевјековном раздобљу, "иако је подручје подравског дијела Калника и Билогоре посве недовољно археолошки истражено, поготово средњовјековни локалитети, ипак се могу и у овом дијелу Подравине констатирати неки значајнији утврђени и (мање) насеобени центри из тог доба, попут: Великог Поганца, Лудбрешког Иванца, Лелавине, Плавшинца, Јаворовца ... (3,45), што значи да су досељени Срби, крајишници могли на слободном простору градити своја насеља.

Слиједи насељавања крајишника из Жумберка (1555. г.), а аустријска власт покушава 1568. г. да све ускоке из Крањске или барем оне који буду хтели да насели у Подравину, на границу с Турском (2,15). На тај начин, већ у другој половини 16. в. по Горњој Славонији настањено је неколико тисућа Срба са врло видном улогом на тој крајини, када је надвојвода Карло сматрао за потребно, да јуна 1576. год. упозори Земаљску штајерску управу: како већина војвода на Словинској крајини није римокатоличке него православне вере (nit Christen, sondern Usskokhen) (2,15). Такво је било стање на простору нове крајине иза четрдесетак година насељавања српског крајишког становништва, које су вршиле аустријске војне власти.

Треће миграције српског становништва, према Р. Грујићу у Словинску крајину извршене су од краја 16 в. до пред крај 17. в. (1597 - 1683.), те су заузеле махом средину данашњих наших насеља у овој области, од Ровишта до Северина (1,155). Епископ Василије из манастира Ораховица у Доњој Славонији прешао је 1595. г. на аустријску страну и био веома лијепо примљен од аустријских власти у Вараждину и у Грацу од надвојводе Фердинанда. Он је говорио о великој жељи српског становништва да пређе са турске на аустријску страну. Септембра 1597. г. командант Словинске крајине барон Ж. Херберштајн је превео из спаљене Слатине и околних села 1100 Срба са 4000 комада марве. Досељене Србе населио је Херберштајн у Ровишту и

околини. С пролећа 1598. доселише се две групе Срба, од којих је једна насељена у Поганцу. Обе групе заједно бројале су око 500 душа (4,18). Тако је дакле одређено вријеме масовног насељавања и можда и стварања насеља Поганца.

Тежак је био живот српског народа и крајишника нарочито првих година насељавања како због смјештаја тако и због сукоба са католичком црквом, некадашњим власницима земље и ратовања са Турцима, а од 17. в. и учешћа крајишника у ратовима по Аустрији и Њемачкој. То су искористили турски војводе и харамбаше, углавном поријеклом Срби па су из Вировитице, Сирача, Пакраца, Градишке и Дубице почели пљачкати Словинску крајину. Тако је септембра 1620. г. једна турска чета из Чазме упала у крижевачку капетанију и заробила и одвела неколико особа са собом - "Власи из Поганца су међутим 3 особе одробили". Највише су од тих чета страдавала српска места Ровишће, Нарта, Плавшино Село, Мучна, Поганац и Пргомел (4,32-33).

Прве писане документе о служби крајишника из Поганца налазимо 1638. г. кад су два коњаника: Милак и Милош од Поганца служили под командом копривничког капетана барона Ајбесвалда (4,69). Срби из Поганца имају 1643. године сукоб са комесаром Томом Микулићем, чије су кметове поробили у мају те године, па му је штета надокнађена (4,73).

Крајишкој војној власти са сједиштем у Грацу имамо захвалити за постојање огромног броја докумената из живота крајишника. Према попису војника на славонској граници од 1606. служио је као граничар и Радослав Павковић (4, 182), који се може узети као далеки предак познатог рода Павковића, који и данас живе у Поганцу. Према попису војника славонске границе из године 1651. спомињу се поред осталих ови Срби: Милош из Поганца, служио као хусар у крижевачкој капетанији (4,184-185), па је лако могуће да је то исто лице које је већ помињано 1638. године. Исте године служио је у Крижевцима Радоња Гојковић, а као хусар у крижевачкој капетанији служио је Јован Гојковић (4,185-187). За обојицу се може предпоставити да су родом из Поганца, јер у селу и данас постоји бројни род Гојковића. Још један крајишник вјероватно родом из Поганца јесте заставник Новак Смољановић, чије се име налази на платном списку копривничке капетаније од 1651. на коме је на првом мјесту: војвода Познан од Поганца (4,89). И данас у Поганцу постоји обитељ Смољановића (према Р. Грујићу поријеклом из Македоније), док поменути војвода нема презимена, јер му је војводско звање било довољно. На истом списку је и заставник Обрад Грубачевић као један од Срба граничарских старешина у том крају у копривничкој капетанији (4,89). Обрад Грубачевић је служио 1651. у св. Ивану (данас Жабном на цести Крижевци - Бјеловар). У Поганцу и данас постоји обитељ Грубачевић.

Данашња црква у Великом Поганцу датира из 1722. године, а њен иконостас представља један од бисера барокне православне умјетности у сјеверној Хрватској (3,234 и 11). Иконостас у четири реда из 1779. године израђен је од познатог иконографа Јована Четировића-Грабована, родом из Охрида (2,111). У вези са постојањем цркве у Великом Поганцу помиње се 1743. године Михал Баричх дихак, катори зна писмо дихацко, који се потписао у Цветном Триоду, штампаном у Мрквиној цркви 1566. год. (2, 114).

Сасвим је вјероватна претпоставка да се на мјесту данашње зидане цркве налазила дрвена црква са почетка 17. в. по досељавању Срба на

Сл. 1. Црква св. Вида у Великом Поганцу из 1722. год. са вриједним барокним иконостасом - свједок српског народа на Калнику. (Октобар 1998. год.).

Калник. Црква је посвећена св. Виду (28.6) и данас је доста запуштена као и парохијска зграда у центру насеља. Свештеника у селу нема. Парохија Поганац Велики поред истоименог насеља обухвата и слиједећа села: Грабичани Велики, Иванац, Пркос, Радељево село, Расиница, Рибњак, Ријека Дуга и Ријека Копривничка.

Стална напетост у Крајини између православне српске цркве и њеног крајишког, бунтовног становиштва на једној страни и државне, католичке цркве, конкретно загребачке бискупије, која је непрекидно радила на сузбијању православља и превођењу Срба православца на католичанство и на унију, довела је половином 18. в. до паљевине манастира Марча од стране народа и сеобе унијатског бискупа у Крижевце 1777. године (2,165). Пошто је тај бискуп В. Божић био родом из села Батињана, данашњег Војаковца код Крижеваца, развио је преко куљених агената

Сл. 2. Центар Великог Поганца - лијево зграда некадашње парохије, затим МНО са спомен-плочом. Десно зграда трговине и гостионе у запуштеном стању. (Октобар 1988. год.).

живу пропаганду за унију око Крижеваца и сусједном манастиру Лепавина. У вези са овим помињу се ове православне српске обитељи из Великопоганачке парохије из 1782. године: Саво Берница и супруга му; Теодор Дуликравић примио унију 1780. године поради дјелбе - сви поганчани поради дјелбе", а супруга му Марија остала у православној вери". Петар Берница и Пајо Берница а њихове супруге и дјеца остали Христјани". Исак Бесједић; Јован Фактовић (треба Фајтовић-МБ) а његова жена и дијете остали у православној Вери; Алекса Смољановић и Георгије Павковић и Симо Павковић су примили унију 1780. године, али су њихове супруге и дјеца остали у православној вери (5,54). Укупно из Великог Поганца на унију је прешло 1780. године 13 лица, док је из њихових обитељи 15 лица остало вјерно православлу. Одговор српске православне цркве дао је пакрачки владика Јосиф Јовановић Шакабента, који је 3. маја 1782. примио у Беловару делегацију унијата из Великог Поганца, Грабичана, Сесвета и Батињана, који су изјавили: "и одричемо се да никада нећемо бити унијати; волимо мртви бити него наше отаца закон да погубимо..." (2,166). Унија је убрзо савладана захваљујући и патенту о вјерској толеранцији цара Јосипа II.

Кретање броја становника Великог Поганца. Број становника села може се пратити од 18. в. према подацима Р. М. Грујића у којима је за 18. в. дат само број домова, а за 19. в. број домова и душа. Подаци су приказани у наредној табели:

Табела 1. Број домова и душа Великог Поганца од 1732. до 1929. године

Године								
1732	1755	1764	1779	1809	1839	1859	1899	1929
		домова		домова	домова	домова	домова	домова
				душа	душа	душа	душа	душа
110	72	19	22	20-246	21-279	29-358	107-674	130-597

Извор: 2,221.

Критични смо према броју домова за прве двије године (1732. и 1755.), јер је број превисок. Реални подаци слиједе од 1764. године кад је забиљежено 19 домова што претпоставља око 200 становника села. У 19 в. подаци су реалнији и показују скроман пораст становништва до половине вијека, кад настапа права експанзија послје 1869. године, у доба распадања крајишког система, гашења крајине и нестајања кућних, породичних задруга, кад се задружна земља слободно дијели. Тад се број домаћинства повећава са 29 на 107 (3,7 пута или годишње за 2,6 нова домаћинства). Број становника се повећао за 316 лица и досегао највећи број 674 лица. Но у једном дому је 1899. год. било 6,3 члана према броју од 12,3 члана у претходном раздобљу крајишког система породичних задруга.

У Великом Поганцу први пут је забиљежен пад броја српског становништва у периоду 1899-1929. године од 77 лица или преко 11%, што на 30 година показује просјечни годишњи пад од готово 4% или просјечно годишње 2,6 лица. Супротно општем паду броја становника број домова још расте на

130, али број чланова домаћинства износи само 4,6 лица! То предпоставља родитеље са двоје дјеце и једним претком. Тако је са 20. вијеком започео процес изумирања српског становништва на његовој западној етничкој граници. Као узроци могу се навести: нагло опадање наталитета, географска одвојеност од компактних маса српског становништва, непостојање нутарњих имиграција као и психолошки осјећај изолованости (6,93).

Кретање броја становника и домаћинстава послије II свјетског рата, за вријеме постојања друге Југославије може се пратити у табели 2.

Табела 2. Кретање броја становника и домаћинства у Великом Поганцу

Година	1948	1953	1961	1971	1981	1991
Домаћинства	122	118	137	129	?	100
Становништво	452	471	527	470	389	310
Број становништва 1948 једнако 100	100	104	117	104	86	69

Број становника у Великом Поганцу се креће у порасту до 1961. г. а затим почиње све брже опадати и село је у фази изумирања, као и његово српско становништво, које га је основало и још и данас чини већину у њему. Попис 1991. показао је само двије трећине становништва у 1948. или био једнак становништву половином 19 в.!

Више је узрока за опадање броја становника Великог Поганца, па самим тим и његова српског становништва, а као основни могу се навести: смањење наталитета, недостатак досељавања таквог становништва, ратна страдања, географска изолованост од матице и асимилација, односно изјашњавањем као "Југославен" (7,215). Општа законитост послије II свјетског рата услјед јаке индустријализације, долази до наглог прелива становништва из села у градове, па се то десило и са Великим Поганцом.

Карактеристичан је развој етничке структуре становника В. Поганца према пописима 1981. и 1991. године што приказује табела 3.

Табела 3. Етничка структура становништва В. Поганца 1981. и 1991. год.

Година	Укупно	Срби	Хрвати	Југословени	Остали
1981	389	281	58	50	-
	100%	72	15	13	
1991	310	214	43	40	13
	100%	69	14	13	4

Извор: Лит. бр. 8

Пад броја становништва 1981. на 1991. г. био је округло 20% или 79 лица, од тога код Срба 24% или 67 лица, или годишње за два домаћинства. Овакав тренд развоја треба и даље очекивати, односно гашење српског

становништва половином 21. вијека. У последњем периоду дошло је до националистичке еуфорије и масовног прогона српског становништва па је зато број Срба смањен више него је то било за очекивати природним развојем. Иако у калничком крају није било масовних прогона и минирања кућа, ипак је на ово становништво вршен јак медијски притисак. Услијед тога у ратном периоду дошло је до исељавања српског становништва на бази трампе са Хрватима из Срема. Срби су се исељавали преко Мађарске. Исељене су обитељи: Брњица и Грубачевић у Голубинце, Бесједић, Манојловић, Саболовић и Смољановић у Никинце, Фајтовић у Сланкамен, Гојковић у Војку и Раданац у Платичево.

У 1998. години, кад се навршава 400 година од масовног досељавања и оснивања села Велики Поганац има тридесетак српских кућа са стотињак душа. Ево старинских фамилија са бројем кућа и крсном славом: 1. Бесједић, 1 кућа, слава Јовањдан 2. Божичковић, 1 кућа, слава Стјепањдан 3. Брњица, 3 куће, слава Никољдан 4. Дуликравић, 2 куће, слава Јовањдан 5. Гојковић, кућа 5, слава Никољдан 6. Грубачевић, кућа 1, слава Никољдан 7. Фајтовић, кућа 4, слава Никољдан 8. Лазић, кућа 1, слава Стјепањдан 9. Манојловић, кућа 1, слава Никољдан 10. Павковић, кућа 3, слава Стјепањдан 11. Раданац, кућа 1, слава Никољдан 12. Саболовић, кућа 1, слава ? и 13. Смољановић, кућа 4, слава Никољдан. У селу је и обитељ Арамбашић, млађег досељеника у село. (9)

Према Р. М. Грујићу могуће је одредити поријекло неких породица из Великог Поганца. Брњице су поријеклом из Старе Србије, од Новог Пазара; Грубачевићи су од Темнића у Србији; Саболовићи су поријеклом из Херцеговине и Смољановићи из Македоније за које традиција вели да су из Грчке (1,165-166).

Велики Поганац је у НОБ носио с правом назив партизанске "Мале Москве". У њему је било сједиште Команде Калничког подручја, Војно-судског одсјека, ратних амбуланти и др. Послије рата је изграђена споменшкола, коју данас похађа свега 13 ученика, а осмогодишња школа је у Расињи, гдје је и пошта. У мјесту постоји ветеринарска и здравствена амбуланта и неколико трговина. Главна цеста је асфалтирана, а остварена је и телефонска веза.

Иако је крајем 20. в. на сјевероисточним падинама Калника преостало двадесетак српских села, од којих више од половине са већинским српским становништвом, остаје као неумитна чињеница нестајање српског становништва. Као спомен остају цркве, гробља, топоними и писани трагови. У историји, доста је чест случај такве судбине народа, чији су миграциони валови отишли предалеко од матице. (7,215).

ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

1. Рад. М. Грујић: Најстарија српска насеља по северној Хрватској. Гласник српског географског друштва, I, св. 2, Београд 1912.
2. Др Рад. М. Грујић: Пакрачка епархија. Историјско-статистички преглед. Нови Сад 1930.
3. Др Драгутин Фелетар: Подравина. Опћине Копривница, Бурђевац, Лудбрег у прошлости и садашњости. Копривница 1989.
4. Др Алекса Ивић: Миграције Срба у Славонију током 16, 17. и 18. столећа. Суботица 1926.

